

LO har rätt om 3:12-reglerna

Svenska Dagbladet den 28 juni 2020

På pappret har Sverige ett progressivt skattesystem som gör att rika betalar en större andel av sin inkomst i skatt, och en relativt konkurrenskraftig kapitalbeskattning som uppmuntrar företagande. I praktiken används dock reglerna i kapitalbeskattningen i allt större utsträckning av höginkomsttagare som skatteplanerar för att kringgå den höga skatten på arbete. Vi har med andra ord rört oss tillbaka mot den situation Sverige befann sig i 1978, när ekonomiprofessorn Gunnar Myrdal konstaterade att progressiviteten i skatteskalen är illusorisk och förvandlar oss till ett folk av fifflare.

Sedan den senaste stora skattereformen 1990/91 har Sverige ett så kallat dualt skattesystem där kapitalinkomster beskattas lägre än arbetsinkomster. Motivet är dels att kapital är rörligt och därmed lätt kan flyttas till andra länder, dels att kapitalinkomster från företagande förutsätter risktagande och entreprenörskap, vilket bör uppmuntras. Men denna typ av skattesystem skapar också drivkrafter att genom skatteplanering omvandla arbetsinkomster till kapitalinkomster.

Under lång tid har skillnaden i skatt på arbete och på kapital dessutom varit större än vad som var tanken i 1990 års skattereform. På marginalen har skatt på arbete ökat i form av stigande kommunalskatt och statlig inkomstskatt och länge legat nära 60 procent – exklusive löneskatter och arbetsgivaravgifter. Samtidigt har kapitalskatten som vid skattereformen var enhetlig och 30 procent nu differentierats och sänkts för vissa typer av kapitalinkomster, däribland för fåmansbolag genom 3:12-reglerna och är numera så låg som 20 procent. 3:12-regelverket är mycket komplicerat och tenderar att gynna små delägare i större företag med stor lönesumma som kan ta ut stora andelar som lågbeskattad kapitalinkomst. Däremot är reglerna inte är särskilt förmånliga för små, växande kunskapsintensiva företag. Det var knappast tanken med regelverket att gynna individer med hög inkomst som skatteplanerar, men detta tycks nu ha blivit en betydande bieffekt.

Dagens system skapar incitament att starta aktiebolag utan något annat syfte än att kunna ta inkomster i eget AB snarare än som arbetsinkomst och på så sätt sänka ägarens skatt. Sådant som i praktiken är privata konsumtionsutgifter kan läggas i bolag för att räknas som kostnader. Samma ägare kan starta multipla aktiebolag för att dra största möjliga nytta av reglerna om skatteförmånliga uttag.

I kombination med generellt ökade kapitalinkomster har denna typ av skatteplanerande tagit bort en stor del av progressiviteten i det svenska skatteuttaget. Våra beräkningar visar att effekten är påfallande stor. 1995 utgjorde skatt på arbete över 60 procent av disponibelinkomsten för den rikaste tjugondelen av befolkningen. 2016 har denna arbetskatteandel fallit till under 40 procent.

I Svenska Dagbladet den 8 juni pekade en rad debattörer från Tankesmedjan Tiden och LO på samma problem som vi beskrivit ovan. Även om vi inte är fackföreningsekonomer håller vi med om mycket av problembeskrivningen, och vi hoppas att ineffektiviteten i rådande system uppmärksammas också på den borgerliga kanten. Ett effektivt skattesystem måste inte vara en ideologisk stridsfråga.

Det politiska målet att ha skatter på ungefär dagens nivå med tydlig progressivitet kan uppnås betydligt effektivare än i dag. Bättre än att ensidigt avskaffa eller skärpa 3:12-reglerna är att

reformera flera delar av skattesystemet samtidigt i syfte att minska möjligheterna till skatteplanering och i stället gynna produktivt entreprenörskap, risktagande och utbildning. Förslag värda att överväga i en sådan reform är personaloptioner, sänkt eller avskaffad statlig inkomstskatt, höjt grundavdrag, ökad fastighetsskatt och enhetlig moms. Den viktiga lärdomen från historien är att regler som på pappret ser ut att ha en skarp fördelningsprofil kan genom skatteplanering förr eller senare urvattnas.

Med tiden lär sig människor hur skatteregler är utformade och kan kringgå. Fenomenet är inte enbart av ondo. En effekt av att många högutbildade lägger extrainkomster i bolag är exempelvis att utbildningspremien i praktiken blir högre än vad de formella marginalskattesatserna ger sken av. Men denna typ av bristande transparens är i sig ett problem, inte bara för att skatteplaneringen i sig är kostsam. Ett krångligt och komplext skattesystem gynnar nämligen framför allt den med bra skattejurister. Ett enkelt och effektivt skattesystem gynnar däremot hela Sverige.

Martin Andersson

Andreas Bergh

Åsa Hansson

Martin Nordin